

САВЕТОВАЊЕ О САМОУПРАВНОМ ОРГАНИЗОВАЊУ И МАРКСИСТИЧКОМ ОБРАЗОВАЊУ НА УНИВЕРЗИТЕТУ

У Стубичким Топлицама је од 31. октобра до 2. новембра 1973, године одржано саветовање чија је тема била посвећена самоуправном организовању и марксистичком образовању на високошколским установама у Југославији. Саветовање је представљало први радни договор представника синдикалних организација високошколских установа из целе земље. Саветовању су присуствовали др Владимир Бакарић, члан Председништва СКЈ, Милка Планинцић Председник ЦК СКХ, Милутин Балтић, Председник Већа ССХ, Драгutin Плашаћ, Председник Градске конференције СК Загребa, инг. Марко Булц, Јоже Маролт и други.

Уводно излагање посвећено првој теми која је разматрала проблеме везане за самоуправно организовање универзитета и високошколских установа у духу амандмана и нових уставних текстова, поднела је мр Ема Дероси Бјелајац, члан Извршног комитета ЦК СКХ.

У свом излагању мр Ема Дероси Бјелајац је указала на два битна питања која се у самоуправном организовању на универзитету јављају као приоритетна: прво, ко треба да управља средствима друштвене репродукције и друго, како развијати неопходне интеграционе процесе, а да при том не дође до експропријације основних самоуправних и осамостаљења центара моћи над онима који се удружују.

У циљу остварења таквих односа који ће обезбеђивати доминатну позицију удруженог рада на универзитету, неопходно је приступити формирању основних организација удруженог рада. Оне нису само основни облици удруживања рада и средстава већ и базичне јединице из којих делегатским системом израста и гради се друштвено-политички систем самоуправног друштва.

Савремена етапа развоја социјалистичког друштва намеће потребу озбиљног реформисања васпитно-образовног процеса, у којем се још увек уочавају елементи традиционализма. У условима самоуправног друштва и социјалистичког друштва наука и образовање морају бити у функцији друштвеног напретка и социјализма и то на тај начин што ће неопредно бити ангажована на револуционарном програму радничке класе Тај захтев „тражи неке дубоке захвате у реформи високог школства, што руши његове темељне традиционалне принципе...“ и истиче „намеру да рад постане део образовног процеса, а да образовање постане део радног процеса. То се одражава у концепцији перманентног образовања (образовања током читавог радног века) и глобалног образовања (оног изван школских институција — у радном амбијенту)“.

Промена коју називамо реформом универзитета неће бити ни радикална ни свеобухватна, ако се истовремено не повеже са оним процесима који значе примену уставних амандмана и нову самоуправну организацију универзитета и високих школа. Самоуправним конституисањем удруженог рада и успостављањем слободне размене рада између наставно-научне делатности и материјалне производње, стварају се друштвени услови да се високо школство интегрише у уставни и политички систем погпуније

него до сада. У таквим условима самоуправне интересне заједнице треба да постану оквир и инструмент за непосредну сарадњу и слободну размену рада.

У дискусији су преовладавала следећа питања:

— Који су критеријуми, основи и начини формирања ООУР-а на универзитету и у високом школству, посебно због специфичности наставно-научне делатности? Како изразити критеријум вредносног изражавања резултата рада на тржишту или у ООУР? Колико ООУР-а формирати а у складу са тим је питање да ли факултет или високошколска установа могу бити једна ООУР и сл.? Било је дилема у погледу одређивања техничко-технолошке целине радног процеса као једног од битних елемената формирања ООУР (да ли је то одсек, смер, година, група, лекторат, последипломска настава, институт, завод и сл.).

— Наглашено је да се ООУР не може сматрати једино и искључиво основним обликом удруживања рада и средстава, већ она постаје и централна институција друштвено-политичког система, посебно у условима делегатског принципа, као основе скупштинског система у Југославији.

— У претежном броју високошколских установа основна акција у протеклом периоду је била усмерена на остварење наставно-научне реформе. Због тога је долазило до раскорака између реализације амандманског преображаја високог школства и наставно-научне реформе на штету прве.

— Указано је на потребу да у процесу амандманског организовања универзитета и високих школа комплексно треба сагледати положај и улогу студената. Два су основна правца у којима треба мењати њихов положај: један је у односу на високо школство, а други у односу према удруженом раду као кориснику резултата васпитно-образовног и научног процеса. Постављено је питање како студенти остварују своја самоуправна права? Да ли заједно са другим радним љунима на факултету у оквиру одговарајуће ООУР, да ли организовани у посебну ООУР или на неки други начин? Студетска партиципација у самоуправљању треба да израста из рада и односа према студирању уз рад и из рада. Такав положај студената је окосница концепта радник-студент.

На саветовању је говорио и др Владимир Бакарић. У својем говору он је указао на неколико значајнијих питања у амандманском организовању универзитета. Основно питање везано је за остварење уставног концепта ООУР која представља ону организацију која у расподели рада данас учествује тако што са резултатима свог рада излази на тржиште. Она је релативно самостална према друштву а истовремено је удружена са осталим учесницима у расподели рада. Специфичност наставно-научне делатности јесте и у томе да не ствара материјална добра као робу намењену тржишту али да је учесник расподеле друштвеног рада. Зато овој делатности треба наћи место које је ставља у једнак и равноправан положај са другим учесницима расподеле, што може остварити слободну размену рада.

Оцењујући ранији систем образовања др Владимир Бакарић истиче две његове битне карактеристике:

— тенденција да се човек тако образује да је образовање његова лична својина коју он приватизира према друштву и касније је продаје том друштву и друга тенденција;

— да је цео овај процес трошак.

Осврћући се на процес укључивања студената у самоуправљање др Владимир Бакарић је посебно подвукао да је самоуправљање друштвени однос у којем и са којим расту наша деца и да се млади од најранијих дана, дакле, далеко пре него што добу на универзитет, морају укључити у овај процес и постати његов саставни део.

Након дискусије у којој су учествовала 53 дискусанта и у којој су изнета искуства појединих универзитета и факултета, усвојени су закључци у којима се истиче:

— Основна организација удруженог рада и у високом школству је основни облик удруживања рада у којем наставници и остали радни људи и студенти непосредно и равноправно остварују своја друштвено-економска и остала самоуправна права и одлучују о свим питањима свог друштвено-економског положаја.

— Доходак високошколских установа одликује се слободном разменом рада с корисницима њиховог рада и то најпре и највише у непосредном односу и путем основних интересних зајединца. Само на тој основи може се развијати даље удруживање рада давалаца и корисника услуга и остваривати интеграција која полази од ООУР-а и неотуђивих права радних људи у њима.

— Друштвено договарање и самоуправно споразумевање између удружених радних људи и високог школства и осталог удруженог рада постају у наредном времену битан метод усклађивања развоја привреде, друштва и високог образовања.

— Научно-технолошки аспект реформе високог школства и његово самоуправно конституисање у склопу целокупног удруженог рада чине јединствен процес. У новим условима високо школство мора своју целокупну организацију брже прилагођавати систему перманентног образовања. То тражи радикалне захвате у конципирању наставних планова и програма, у сажимању додипломске наставе и скраћивању студија на оно што је неопходна основа за све касније облике образовања и усавршавања уз рад у току целог радног века.

— Синдикат ће се посебно залагати да се високо школство развија у систем образовања у који се улази из удруженог рада или установљеног односа обавеза према организацијама удруженог рада и њиховим асоцијацијама. Само на тој основи се може остварити већа сигурност омладине у школовању, раду и запошљавању, шире развијати образовање уз рад, успостављати складније односе између друштвених могућности и потреба за образовање и развијати одговорност свих учесника у процесу образовања за постигнуте резултате.

— Треба настојати да напредовање омладине у образовању буде све мање зависно од материјалних могућности родитеља, а све више од обавеза у удруженом раду и постигнутих резултата.

Друга тема саветовања је била посвећена марксистичком образовању у систему високог школства. Уводно излагање на ову тему поднео је др Милорад Бертолино, секретар Универзитетског комитета СК Београда.

У свом излагању др Милорад Бертолино је указао на потребу таквог васпитавања младих у којем ће марксистички приступ бити основ научног размишљања. Настава марксизма и прожимање наставе марксистичким приступом као теоријским и методолошким концептом до сада је било недовољно. Ово је потребно што пре отклонити јер у сваком предмету постоји могућност и потреба марксистичког приступа, барем у идејним и методолошким основама те замисли, полазећи од тога да марксизам представља основу научног размишљања. Настава марксизма и прожимање наставе марксистичким приступом као теоријским и методолошким концептом било је до сада недовољно. Ово је потребно отклонити што пре, јер у сваком предмету постоји могућност и потреба марксистичког приступа барем у идејним и методолошким основама тога концепта. Полазећи од тога да марксизам представља основну теоретску мисао и основу идеологије револуционарних снага, које су носиоци социјалистичког и комунистичког преображаја, и да овај поглед на свет доприноси формирању свестраније и богатије личности човека прогресивно оријентисаног и способног да се активно укључи у друштвено-политички живот самоуправне заједнице, недопустиво је било како антисамоуправно и антисоцијалистичко манипулисање омладином. Млада генерација није ни унапред конзервативна, као што није ни унапред револуционарна. Зато је треба путем марксистичког образовања оспособити за класно-пролетерска схватања социјализма и класну суштину самоуправљања.

Стваралачки марксизам представља основу развоја науке и педагошког процеса. Оно је интегрални део високошколске наставе и васпитања.

У дискусији поводом излагања др Милорада Бертолина истакнуто је да су постојали отпори, отворени или прикривени, продору марксистичког образовања на универзитету. Отпори су се изражавали у различитим видовима: позивањем на став да наука није слушкиња политике, трагањем за најподеснијим облицима извођења наставе, указивањем на кампањски карактер акције која се води, позивањем на преоптерећеност студената у току студија и сл. Такође је истакнуто да би увођењем нових предмета из ове области морала бити обухваћена два сложена питања: први, везан за изучавање теоријских основа марксизма, посебно изворног, и други, везан за изучавање југословенског самоуправног социјализма.

На основу ставова изнетих у дискусији о марксистичком образовању и васпитању, учесници саветовања донели су закључке, у којима је констатовано:

— да је трајан задатак и обавеза наставника, сарадника и студената, систематски рад на усвајању и стваралачком ширењу и развијању марксизма као дијалектичко-материјалистичког погледа на свет и као општег метода тумачења природних и друштвених законитости;

— да су у свим универзитетским срединама предузете конкретне мере да марксистичко образовање и васпитање буде усклађено и по садржају и по облицима, са потребама друштва и општег развоја универзитета;

— да ће се критички преиспитати садржаји наставних планова и програма, као и метода њиховог извођења, са циљем да се побољша садржина и идејна усмереност;

— да се одговорност друштвено-политичких организација у установама високог школства за марксистичко образовање свих учесника радног процеса повећава сразмерно јачању улоге и положаја радног човека у основној организацији удруженог рада;

— да је потребно развијање критичких рецензија и оцена стручних, научних, теоријских радова, а посебно уџбеника и скрипата;

— да се ускладе издавачки планови и програми како би у њима била обухваћена сва дела из области марксизма и да се постигне њихова доступност.

Маријана Пајванчић

и

Мирјана Томић